

Da verden krakkede

USA set fra oven. Højt at flyve, dybt at falde.

ANMELDELSE / 31.03.11

Årets Oscar-vindende dokumentarfilm *Inside Job* undersøger, hvordan det kunne ske, at verden i 2008 gik fallit. Filmen har både Matt Damon som rygdækning og en vigtig historie at fortælle. Den er veludført og anskueliggørende, men skyder sig selv i foden med sin lidt for amerikanske jagt på en skurk.

Lise Nielsen

I løbet af fem dage i september 2008 faldt verdens økonomiske grundlag fra hinanden. Tabstallene var så abnorme, at man hverken kunne rumme eller rigtigt forstå dem: 20 billioner dollar var tabt på det globale gulv, og millioner af mennesker mistede deres job. USA – arnestedet for sammenbruddet - skød en redningspakke af sted mod en stækket finansverden i størrelsesordenen 700 milliarder dollar. *Inside Job*, instrueret af Charles Ferguson, stiller spørgsmålet: Hvordan kunne det ske?

Filmen lægger sig inden for en politisk-agiterende tradition, som amerikanerne er både eksperter i og har en forkærlighed for. *Food, Inc.*, *The Yes Men*, *Fix the World*, *Waiting for Superman*, *The End of the Line* er nogle af de seneste eksempler på dokumentarfilm, der i en ofte humoristisk-indigneret stil har som mål at

udstille løgne og gøre opmærksom på politiske uretfærdigheder – typisk *the corporate kind*. Og det er en tradition, der er magtfuld og anerkendes af parnasset. Således belønnede Oscar-komiteen sidste år udstyrsstykket *The Cove* om ulovlig delfinagtning med en pris for bedste dokumentarfilm.

Og ligesom *The Cove* går *Inside Job* Hollywood-vejen for at få sit budskab ud. Disse efne dokumentarister ved, at kendisser sælger. Det giver *credibility* og appel. Hvor *The Cove* hængte sig på *Heroes*-skuespillerinden Hayden Panettiere og ikke mindst scoopet Flipper (tv-delfinen, om hvem det i *The Cove* afsløres, at den begik selvmord!), er det i *Inside Job* Matt Damon, der lægger speak til.

Med hjælp fra ekspertkilder og grundig research fortæller *Inside Job* historien om, hvordan en grådighedskultur udvikledes i 1980'ernes USA, da investeringsbankerne blev børsnoteret, og dereguleringen tog fart. Filmen mere end foreslår, at det politiske system såvel som verdens førende universiteter har haft personlige økonomiske interesser i, at "finansindustrien" var så lidt styret som muligt. Et »private game with public loss« som en kilde udtrykker det. Fx undrer det den franske finansminister Christine Lagarde, at hendes amerikanske kollega Henry Paulson ikke reagerede kraftigere, »everything is under control«, inden amerikanske Lehman Brothers gik konkurs og skød gang i den globale finanskrisen. Har det noget med hans tidligere job som CEO for finansgiganten Goldman Sachs at gøre, spørger filmen?

Inside Job er langt hen ad vejen et anskueliggørende og rettidigt indspark til diskussionen om, hvordan det kunne gå så galt. Filmen forklarer, hvordan det lå latent i subprimelånenes natur at skabe fantasi- og finansbobler. Derved tegner konturerne sig af en historie, der egentlig handler om svigt. Dem, der skulle passe på pengene, passede ikke på dem, som en kilde siger. Og *Inside Job* bliver en historie om, hvilke konsekvenser det kan have, når ingen har ejerskab. Det var tilfældet med subprimelånene, som bankerne i modsætning til tidligere ikke havde nogen personlig interesse i at inddrive. De solgte lånene videre til investeringsbanker, som så solgte dem videre igen til fx pensionsfonde. Som en varm kartoffel, der blev kylet hurtigt videre, mens der blev skreget *ice cream for everyone!*

Inside Job har stået over for den udfordring at skulle lave en film om noget så abstrakt som penge. En hovedperson, man ikke kan se, og som i sin essens er troløs. Udfordringen er blevet løst ved at lade interviewet være det gennemgående fortællegreb. At se *Inside Job* er som at være til en forelæsning på en velrenommeret business school, hvor det forventes, at man tager sig sammen. Det er med at holde tungen lige i munden fra første frame, hvis man skal have chancen for at adskille kapitalfonde fra hedgefonde og knække derivat-koden. Denne stil giver både en fornemmelse af, at der ikke lefles, og et anstrøg af seriøsitet. En seriøsitet, der både er passende og (helt bevidst) giver afsenderen ekstra pondus: *We mean business*.

Samtidig viser *Inside Job* – hvad enten det er intentionen eller ej – utilnærmeligheden i den verden, filmen forsøger at infiltrere. Det er en verden af jakkesætsklædte mænd siddende i bestyrelseslokaler eller foran bogreoler. Og de mange udefra-shots af hovedkvarterer og regeringsbygninger, der flettes ind mellem

interviewene, er med til at understrege denne utilnærmelighed. Men det giver også en fornemmelse af vanskeligheden i det projekt, *Inside Job* er i færd med. Skurken er ansigtsløs, gemt væk bag en bygning og et stift jakkesæt.

Det er en skam, at *Inside Job* alligevel insisterer på, at en skurk skal findes, og samtidig selv har meget travlt med en ublu iscenesættelse af selvsamme skurk. For historien er der jo allerede. Hvordan kunne det ske? For at understrege, hvilke bæster de ansigtsløse Wall Street-typer er, får vi at vide, at de både går til prostituerede og sniffer coke i baner så lange som Manhattans avenuer. At der har været tale om en grådighedskultur, er sikkert hverken urigtigt eller irrelevant. Men når der insisteres på den og KUN den sandhed, og når endemålet synes at være at hænge alle typer af magthavere ud på bekostning af enhver nuance, mister filmen – som det ofte er tilfældet med denne genre - troværdighed og skyder sit eget projekt i foden. Eller forbliver et partsindlæg.

En bekendt sagde til mig, at disse agiterende amerikanske dokumentarer måske er et udtryk for en slags samvittighed i et land, hvor religionen er ”go for it” og minimal regulering. Andre går ind og regulerer, når systemet ikke gør det. Det er en fin betragtning, og god at huske, hvis man synes, at *Inside Job* bliver lige dogmatisk nok.

FAKTA

Inside Job har premiere
i dag.